

GHİBLİ'NİN SON GÖZDESİ: PRENSES KAGUYA

Zeynep ALTUNDAĞ

Freie Universität Berlin doktora öğrencisi

Japon Anime sanatının yaşayan efsanelerinden, Studio Ghibli'nin kurucu ortağı Isao Takahata, 2013 yılında tamamladığı *Prenses Kayuga*'da (Takatori Monogatari) orjinal hikayeye bağlı kalarak masala farklı bir yorum getirmiş.

Doğa, doğaya saygı ve nezaket sunmak Studio Ghibli'nin en değişmez ilkesidir. Bu ilke, Isao Takahata'nın *Prenses Kayuga* uyarlamasında da vücut bulmuş; gösterilen doğa tasvirleri ve doğal yaşam özlemine vurgu tamamen yönetmenin yorumu sayesinde gerçekleşmiş, böylece kendini doğa ile özdeşleştirmiş bir prenses tasviri ortaya çıkmış. Prensesin bir bambu ormanında, bir bambu gövdesinden yaşlı bambu kesicisine sunulduğu masal denkleminde de hiç aykırı düşmeyen bu tasvir anlatıyı daha güzel ve güçlü kılmış.

Bir çocuğun doğa ile olan paylaşımı mucizevi anlar içerir. Keşfetmeye aç çocuk için orman, içinde barındırdığı harikalar bakımından muhteşem bir ortamdır. Filizlenen dallar, kocaman gövdeleri ile devasa ağaçlar, daha ulaşılabilir bodur bitkiler, rengarenk çiçekler, dallarda asılı meyveler, yalnızca ormanlarda görülebilen canlılar, mantarlar, küçük su kaynakları, ağaç gölgeleri, ağaç gövdelerinin arasında kalmış gizli geçitler... Bütün bunlar çocukken doğada yeterince vakit geçirebilmiş, keşfetmenin kutsal ritüelini deneyimleyebilmiş olanların şiddetle dönmek ve yeniden keşfetmek isteyeceği güzellikler. Studio Ghibli'de üretilmiş hemen her anime filmde doğa ve doğa ile özdeşleşmiş karakterler vurgulanmaktadır. Bu karakterler kimi analizlerde naif, kırılğan ve arada kalmış karakterler olarak yorumlanmıştır, ama

aslında her biri oldukça cesur, dayanıklı, gerektiğinde savaşçı, kimi zaman da inatçı kahramanlardır. Onların kırılğan ve naif görülmelerinin sebebi Hayao Miyazaki ve Isao Takahata'nın bir misyoner gibi üstlenmiş olduğu "doğaya nezaket göster; nazik ol, nezaket bul." İlkesi ile yaratmış oldukları zarif karakterlerdir; maalesef zarafet ve doğaya uyumlu saf tavırlar naiflik ve kırılğanlık olarak yorumlanır, olumsuz atıflarla anılır.

Isao Takahata'nın *Prenses Kayuga* uyarlaması orjinal hikayeye oldukça sadık. Masalın geçtiği 10'uncu yüzyıla özgü Japon geleneksel çizimleri uyarlamada sıkça tekrarlanıyor, ancak masalda vurgulanan dönemsel öğelerin sembolik kullanımının dışına çıkılmıyor. Doğa, karakterler ve masalın anlatısı içindeki bazı kesitler tasvir ve senaryo ile zenginleştirilmiş olsa da bu küçük müdahaleler masalın seyrini saptırmıyor. Yer yer masalsı yapı bozularak daha gerçekçi bir hal alıyor. Bu da seyircinin karakterlerle daha duygusal bir bağ kurmasını sağlıyor. Örneğin *Kayuga-hime*'nin bahçede dolaşan yavru kedisi kurgulanan zaman akışı içerisinde büyüyor, hamile kalıyor ve ileriki bir sahnede bebekleri ile iç avluda yürürken gösteriliyor. Bu gerçekliğin aksine, Ay İnsanlarının görkemli bir bulut üstünde, Joe Hisaishi'nin göz dolduran güzellikteki ezgisi (Celestial Beings) eşliğinde dünyaya, prensesi almaya indikleri sahne olağanüstü ilahi bir etki uyandırıyor. Bu gibi detayların uyarlamada sıkça veriliyor olması sebep-sonuç ilişkisinin aranmadığı birçok masal anlatısının aksine, masal uyarlamalarının hem masalsı hem de gerçekçi bir formülle yeniden yorumlanarak sinema anlatısına daha çok yakışan, daha etkileyici bir hale gelebileceğini gösteriyor.

Takahata son dönem anime filmlerinde sıklıkla yer verdiği sulu boya ve kara kalem çizim tekniğini pastel boya ile destekliyor. Sulu boya ve baskı tekniklerine özgü bir uygulama olan yer yer kağıdın/yüzeyin beyaz boşluğunu da kullanma yoluyla yarattığı bir çeşit karışık teknik ile animasyon tekniğine göre çok zor ve çok özgün bir çizgi-resim estetiği sunuyor. Her 1 saniyeye sığdırılmış 24 kare çizim, sonunda kusursuzca akıp giden, dans eden çizgiler halini alıyor. 2 boyut animasyonun saygı duyulması emek-zaman-üretim denklemini düşünecek olursak, bu son projesinde yönetmen Takahata olağanüstü bir başarıyla sanatını zirveye taşıyor.

Çoğu zaman Studio Ghibli'ye tarafsız bakmadığım aşikar; ancak az da olsa hoşnut olmadığım bir nokta olursa ya sessiz kalırım ya da dayanmam söylerim. Gönül rahatlığı ile söyleyebilirim, *Prenses Kayuga* da *Kayıp Ruhların Kaçışı* (H. Miyazaki, 2001), *Komşum Totoro* (H. Miyazaki, 1988), *Aşırıncılar* (H. Yonebayashi, 2010) ya da *Prenses Mononoke* (H. Miyazaki, 1997) gibi övgülerle bahsedilmek için yapılmış. Isao Takahata'ya teşekkür etmek ve minnetlerimi sunmaktan başka ne gelir ki elden: Doomo arigatoo gozaimasu, sensei Takahata!

Bambu Kesicisinin Masalı (The Tale of the Bamboo Cutter)

Prenses Kayuga'yı izlemek isteyen/izlemiş olanlar için birkaç versiyonundan derleyip Türkçe'ye çevirdiğim masalı aşağıda paylaşıyorum.

Bir zamanlar Taketori no Okina isimli hiç çocuğu olmamış yaşlı ve fakir bir bambu kesicisi yaşarmış. Bir gün ormanda bambu keserken gizemli bir bambu filizine rastlamış; bambu filizi parlıyor ve çok hızlı büyüyormuş. Olan biteni anlamaya çalışan yaşlı adam bambu filizine yaklaşmış, filizin içinden parmakları büyüklüğünde çok güzel bir kız bebek çıkıvermiş. Bebeği eve götürmüş ve onu karısı ile beraber kendi çocuğu olarak büyütmüş. Bebeğe ışıltı anlamına gelen Kaguya-hime adını vermişler. O günden sonra Takero no Okina bambu ormanında kestiği bambulardan minik minik altın parçaları bulmuş. Böylece zamanla bambu kesicisi ile karısı çok zengin olmuşlar. Hızla büyümekte olan bebeklerini bir prenses gibi yetiştirmek istemişler. Köylerini terkederek şehirde bir malikaneye yerleşmişler. Kaguya-hime yalnızca üç ayda bebeklikten olağanüstü güzellikte yetişkin bir kıza dönüşmüş. Taketori no Okina her ne kadar onu yabancıardan uzak tutmak istese de onun olağanüstü güzelliği dillere destan olmuş.

Bir gün beş ayrı krallıktan beş ayrı prens Takeri no Okina'nın malikanesine gelerek Kayuga-hime ile evlenme isteklerini bildirmiş. Beş prens Taketori no Okina'yı isteksiz kıza Kayuga-hime'nin içlerinden birini seçip evlenmesi fikrine razı etmişler. Ancak Kayuga-hime tanımadığı bir kalple evlenmek konusunda yapacağı bir seçimde kendine güvenemediğini söylemiş. Kısa bir süre sonra beş asilzade malikaneye çağrılarak Kaguya-hime tarafından kendileri için ayrı ayrı belirlenen her biri birbirinden imkansız beş ayrı görevle görevlendirilmiş. Her kim ki verilen görevi yerine getirirse Kayuga-hime'nin onunla evleneceği söylenmiş.

İlk asilzade Prens Ishizukuri'nin görevi Kuzey Hindistan'a giderek Buda'nın taştan yapılmış tasını bulup getirmekmiş; ikinci asilzade, Prens Kuramochi'nin görevi Horai Dağı'ndan kökü gümüşten, gövdesi altından ve meyveleri yeşim taşından olan mücevher ağacından bir dal getirmekmiş; üçüncü asilzade, Sadaijin Dainagon'un görevi Çin'deki efsanevi ateş sıçanının ateş gibi parlayan postundan Kayuga-hime için yapılmış bir pelerin getirmekmiş; dördüncü asilzade Chiunagon'un görevi ise bir ejderhanın başında bulunan gökkuşağı rengindeki mücevheri bulup getirmekmiş. Son olarak beşinci asilzade Lord Iso'nun görevi ise bir kırlangıç tarafından denizler boyunca taşınmakta olan deniz kabuğunu bulup getirmekmiş. Görevinin imkansızlığını anlar anlamaz ilk prens Buda'nın taşı yerine oldukça pahalı bir tas bulup getirmiş. Fakat Kayuga-hime tasın kutsanmış ışıkla parlamadığını hemen farketmiş. Aynı şekilde diğer iki prens de onu sahte hazinelerle aldatmaya kalkışınca başarısız olmuş. Dördüncü prens karşılaştığı fırtına sonucunda görevden vazgeçmiş, sona kalan ise görevi uğruna hayatını kaybetmiş.

Bütün bu olanlardan sonra, kısa zaman içinde Kayuga-hime'nin güzelliği Japonya İmparatoru Mikado'ya kadar ulaşmış. Mikado saray hizmetkarlarından birini Kayuga'nın evine yollayarak Kayuga hakkındaki herşeyi öğrenerek ona iletmesini emretmiş. Fakat Kayuga-hime imparatorun bu isteğini geri çevirmiş. Bunun üzerine İmparator Mikado tekrar birini

yollayarak bambu kesicisi Taketori no Okina'nın bir asilzade unvanı alacağını iletmış ve bu merasimin gerçekleştirilmesi için Kayuga-hime ve babasını saraya davet etmiş. Buna karşılık Kayuga-hime eğer imparatorun sarayına gitmek için zorlanırsa kendini öldüreceğini söylemiş. Yaşlı bambu kesicisi kızının bu kararını imparatora iletince İmparator Mikado güzelliği ile nam salmış Kayuga-hime'yi bir de kendisi ziyaret etmek istemiş. Kayuga-hime'yi görmek için yaşlı bambu kesicisinin evine gelen imparator bir ışık farketmiş. Bu ışık Kayuga-hime'ye aitmiş. İmparator Kayuga-hime'nin yüzünü görmüş ve o an Kayuga-hime ortadan kaybolmuş. Kayuga-hime'nin bir fani olmadığını anlayan imparator görür görmez ona aşık olmuş ve sarayına davet etmiş. Kayuga-hime, onun ülkesine ait olmadığını bu nedenle onunla saraya gidemeyeceğini söyleyerek İmparator Mikado'nun teklifini reddetmiş.

O yaz, ne zaman dolunay çıktıysa Kayuga-hime'nin gözleri yaşla dolmuş. Her ne kadar üvey anne ve babası neler olup bittiğini merak edip sormuş olsalar da onlara neler olup-bittiğini bir türlü söyleyememiş. Tavırları giderek tutarsızlaşmış ve sonunda artık bu dünyaya ait olmadığını ve aya, yani gerçekten ait olduğu yere, gerçek ailesinin yanına dönmek zorunda olduğunu, kısa bir süre içerisinde onu geri almaya geleceklerini söylemiş.

Kayuga-hime'nin aya geri dönüş tarihi yaklaşırken imparator onu ay insanlarından korumak için evinin çevresine birçok asker göndermiş. Ancak aydan gelen kutsal elçiler Taketori no Okina'nın evine ulaştıklarında imparatorun askerleri garip bir ışıkla kör olmuşlar. Ay insanları yanlarında bir sandık getirmiş, o sandıkta tüylerle kaplanmış semavi bir pelerin ve bir miktar ölümsüzlük iksiri varmış. Kaguya-hime her ne kadar yeryüzündeki ailesini ve arkadaşlarını çok sevmiş olsa da ay insanları ile birlikte gerçek evine dönmek zorunda olduğunu söyleyerek ölümsüzlük iksirinin bir kısmını içmiş. Ay insanları pelerini omzuna yerleştirmek istediğinde onları durdurarak yapması gereken bir şey olduğunu söylemiş. İmparator Mikado'ya bir mektup yazmış, yazdığı mektubu kalan iksirle birlikte kafile komutanına vermiş; üzerindeki pelerini çıkararak üvey anne ve babasına bir anı olarak bırakmış. Ardından tüylerle kaplı olan semavi pelerini omzuna geçirmiş. Böylece fani dünyaya ait yaşamış olduğu ne varsa hepsini unutmuş ve ay insanları ile birlikte ayın kalbine, Tsuki-no-Miyako'ya doğru yol almış.

Komutan, Kayuga-hime'nin mektubunu ve ölümsüzlük iksirini İmparator Mikado'ya iletmış. Kayuga-hime imparatora yolladığı mektupta, onunla birlikte olabilmeyi ne kadar çok istediğini ancak ay insanların buna müsaade etmediklerini, izin verilmediği için onunla olamadığını; bu durumun kalbinde derin bir yara açtığını, bu nedenle çok üzgün olduğunu yazmış. İmparator mektubu okuduğunda çok üzülmüş, hemen komutanı çağırarak, mektubu ve de ölümsüzlük iksirini Suruga'da bulunan en yüksek dağın zirvesinde yakmasını emretmiş. Sadık komutan en yüksek dağın zirvesine tırmanarak imparatorun emrini yerine getirmiş, mektubu ve ölümsüzlük iksirini oracıkta yakıvermiş.

O günden beri o dağın zirvesinden yükselerek bulutlara karışan bir duman olduğu söylenir ve günümüzde bu dağ, "ölümsüz" anlamına gelen "Fuji-yama" dağı olarak bilinir.